

El llenguatge

Truites i 16/IV/1978

camamilla

Disposar —en una llengua— d'un sol mot per a designar dos conceptes diferents, pot semblar una imperfecció o una limitació d'aquesta llengua, especialment quan en una de veïna o concurrent, amb la qual resulta inevitable la comparació, hom compta amb un mot ben diferenciat per a cada concepte. Però cal no precipitar-se a teoritzar sobre aquesta suposada inferioritat d'una llengua respecte a una altra, en primer lloc perquè totes les llengües compten amb casos d'aquests i, en segon lloc, perquè cada una d'elles ha creat els mitjans adequats amb què desfer o evitar l'ambigüitat que això pogués origina.

Així, veiem com en català, per exemple, tenim un mateix mot, truita (de fet, en rigor, es tracta de dos mots amb formes coincidents), per a designar la menja feta amb ous batuts i fregits i, ahora, el més saborós dels nostres peixos de riu, que en castellà, com és sabut, són designats amb formes diferenciades: «tortilla» i «trucha». Tractant-se, en aquest cas, de dos conceptes d'un mateix camp de significació —el culinari o gastronòmic—, és cert que sembla més còmode disposar de dos noms de forma diferent per a cadascun, però en castellà, també dins un mateix ordre d'ides —el de les begudes— veiem com amb un mateix nom, «manzanilla», cal designar dues coses diferents, la camamilla i la manzanilla. I, com hem dit, quan convé, hom disposa de mitjans per a desfer qualsevol ambigüitat: una truita de riu, «una infusió de manzanilla». Si en català es diu sovint «trutxa» en lloc de truita és més a causa de la pressió general del castellà que no pas per la incomoditat de l'ambivalència. La prova és que avui n'hi ha molts que també diuen «manzanilla» en lloc de camamilla cosa que els exigeix sovint una especificació que el mot correcte faria innecessària.

D'altra banda, totes les llengües s'han ayesat a treure partit fins i tot de les seves limitacions, i si es volien establir comparances entre dues d'elles, la que presenta desavantatges és aquella a la qual cal traduir les frases pensades en l'altra. Com l'hauriem de traduir, aquesta frase, al castellà?: M'agraden molt les truites, però no a la francesa, sino les de nu.

Albert Jané